

3. Державна система боротьби з відмиванням коштів в Україні

3.1. Імплементация міжнародних стандартів в законодавство України

Україна пройшла досить непростий шлях щодо імплементации міжнародних стандартів протидії відмиванню коштів в національне законодавство та має значні досягнення у цьому напрямі.

Так, зокрема, ратифіковані Віденська, Меридська та Палермська Конвенції ООН, Страсбурзька, Варшавська конвенція Ради Європи.

Ще у 2004 році Україна вийшла з «чорного списку» ФАТФ, у 2006 році було припинено режим посиленого моніторингу щодо України з боку ФАТФ.

Останнім часом фактично завершена імплементация вимог 40 Рекомендацій ФАТФ, зокрема, прийняттям Закону України від 15.05.2009 № 1334-VI «Про заборону грального бізнесу в Україні», Закону України від 18.05.2010 № 2258-VI «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», Закону України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації», Закону України від 07.04.2011 № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції», Закону України від 21.04.2011 № 3267-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», Закону України від 22.04.2011 № 3306-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо інсайдерської інформації», Закону України від 19.05.2011 № 3383-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні».

Також необхідно відзначити, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 № 190-р «Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму на період до 2015 року» затверджена довгострокова програма удосконалення системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму в Україні.

На сьогодні в Україні діє система протидії відмиванню коштів, що цілком відповідає світовим стандартам. Так в Публічній заяві ФАТФ від 24 червня 2011 року відзначено, що Україна продемонструвала прогрес у вдосконаленні режиму протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, в т.ч. шляхом прийняття законів, що вирішили питання криміналізації відмивання коштів та фінансування тероризму.

3.2. Нормативне забезпечення питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів в Україні: історія, сучасний стан

Основою для формування національної системи законодавства у сфері протидії відмиванню коштів стало набуття чинності в 2003 році Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», в який в наступному неодноразово вносились необхідні зміни, з метою удосконалення законодавства України у цій сфері.

Прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» дало змогу створити нормативну базу, що деталізувала положення Закону.

Значні зміни в національну систему протидії відмиванню коштів були внесені після набуття чинності з 21.08.2010 року Законом України від 18.05.2010 № 2258-VI «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».

На сьогодні нормативна база в сфері протидії відмиванню коштів складається з:

- ратифікованих Україною Віденської, Меридської та Палермської Конвенції ООН, Страсбурзької, Варшавської конвенція Ради Європи;
- Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму»;
- Кримінального Кодексу України та Кодексу про адміністративні порушення;

а також підзаконних актів:

- Указів Президента України;
- постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України;
- наказів Державної служби фінансового моніторингу України;
- нормативних актів регуляторів, якими є Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Державна служба зв'язку України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Держфінпослуг);
- наказів правоохоронних органів.

Зазначена нормативна база описує систему протидії відмиванню коштів та визначає функції, права та повноваження учасників системи – суб'єктів державного та первинного фінансового моніторингу та інших зацікавлених державних органів.

Також підзаконні акти охоплюють технічні питання взаємодії учасників системи.

3.3. Поняття відмивання коштів в українському законодавстві, його види

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» дає наведене далі визначення поняття відмивання та його види, виходячи з різної спрямованості дій.

До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані з коштами (власністю), одержаними (здобутими) внаслідок вчинення злочину, спрямовані на приховування джерел походження зазначених коштів (власності) чи сприяння особі, яка є співучасником у вчиненні злочину, що є джерелом походження зазначених коштів (власності).

Доходи, одержані злочинним шляхом, це будь-яка економічна вигода, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, яка може складатися з матеріальної власності чи власності, що виражена в правах, а також включати рухоме чи нерухоме майно та документи, які підтверджують право на таку власність або частку в ній.

Суспільно небезпечне діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, це діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі (за винятком діянь, передбачених статтями 207, 212 і 212¹ Кримінального кодексу України), або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за Кримінальним кодексом України, внаслідок вчинення якого незаконно одержані доходи.

Зазначимо, що діяння передбачені ст. 207 Кримінального кодексу України, це умисне ухилення службових осіб підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності або осіб, які здійснюють господарську діяльність без створення юридичної особи, від повернення в Україну у передбачені законом строки виручки в іноземній валюті від реалізації на експорт товарів (робіт, послуг), або інших матеріальних цінностей, отриманих від цієї виручки, а також умисне приховування будь-яким способом такої виручки, товарів або інших матеріальних цінностей.

Також зазначимо, що діяння, передбачені ст. 212 Кримінального кодексу України, це умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах.

При цьому, під значним розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під особливо великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які в п'ять тисяч і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Також зазначимо, що діяння, передбачені ст. 212¹ Кримінального кодексу України, це умисне ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності або особою, яка здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана його сплачувати, якщо таке діяння призвело до фактичного ненадходження до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування коштів у значних розмірах.

При цьому, під значним розміром коштів слід розуміти суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законом неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під великим розміром коштів слід розуміти суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законом неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під особливо великим розміром коштів слід розуміти суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які в п'ять тисяч і більше разів перевищують установлений законом неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Під діями, спрямованими на приховування джерел походження коштів (власності) чи сприяння особі, яка є співучасником у вчиненні злочину, що є джерелом походження коштів (власності), слід розуміти будь-які дії особи, за допомогою яких маскується чи приховується факт одержання таких доходів, що передували легалізації (відмиванню) цих доходів, вчинені як особою, котра одержала ці кошти або власність таким шляхом, так і будь-якою іншою особою.

Такі дії, за умови, що вони не були способом одержання доходу, можуть бути спрямовані на:

- ❖ зміну правового статусу коштів або власності шляхом підроблення документів, що засвідчують право матеріальної власності чи власності, що виражена в правах, а також включаючи рухоме чи нерухоме майно;
- ❖ отримання фіктивних документів на придбання матеріальної власності чи власності, що виражена в правах, а також включаючи рухоме чи нерухоме майно;
- ❖ вчинення цивільно-правових угод, щодо такої матеріальної власності (удавана купівля у комісійному магазині, ломбарді тощо);
- ❖ оформлення на підставних осіб права матеріальної власності чи власності, що виражена в правах, а також включаючи рухоме чи нерухоме майно та документи, які підтверджують право на таку власність або частку в ній;

- ❖ укладення фіктивних угод про надання кредитів або різноманітних послуг – фінансових, юридичних, аудиторських та інших;
- ❖ внесення коштів на банківські рахунки юридичних і фізичних осіб, у тому числі в офшорних зонах;
- ❖ переміщення коштів з одного рахунку на інший;
- ❖ вчинення щодо коштів (власності) будь-яких правочинів, у визначеному Цивільним кодексом України порядку, незалежно від їх виду – як двосторонніх чи багатосторонніх (які іменуються договорами), так і односторонніх;
- ❖ будь-яке інвестування зазначених коштів (власності) у господарську діяльність (внесення їх до статутного фонду або безоплатна передача, інвестування у спільну господарську діяльність тощо);
- ❖ придбання за такі кошти сировини, продукції, іншого майна для використання у господарській діяльності;
- ❖ використання такого майна як напівфабрикатів, сировини тощо;
- ❖ одержання коштів, матеріальної власності чи власності, що виражена в правах, а також включаючи рухоме чи нерухоме майно у фактичне володіння або перебування їх у господарському віданні за недійсними правочинами (якими одержанню таких коштів чи майна або володінню ними надано правомірний вигляд і тим самим – нібито легального статусу їм самим), тобто набуття особою права власності (володіння) на такі кошти чи майно при усвідомленні нею, що вони одержані іншими особами злочинним шляхом.

3.4. Державні органи, що забезпечують боротьбу з відмиванням коштів, їх обов'язки та повноваження

На державні органи законодавством України покладаються наведені далі основні обов'язки з метою забезпечення протидії відмивання коштів одержаних злочинним шляхом.

Кабінет Міністрів України:

- контролює виконання Указу Президента України від 10 грудня 2001 року № 1199/2001 «Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» і щокварталу інформує Президента України про результати проведеної роботи;
- вживає невідкладних заходів щодо створення комплексної системи боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, а саме вживає в установленому порядку заходів щодо обміну загальною інформацією, інформацією стосовно сумнівних операцій, що здійснюються суб'єктами підприємницької діяльності, надання правової допомоги у справах, пов'язаних з відмиванням грошових коштів та інших доходів, одержаних злочинним шляхом, у тому числі шляхом укладення та забезпечення безумовного виконання відповідних двосторонніх та багатосторонніх угод, а також інших заходів із зміцнення міжнародної співпраці у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, пошуку, арешту та конфіскації таких доходів;
- забезпечує постійний інформаційний обмін із Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF);
- налагоджує співробітництво з комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів проти відмивання грошей (PC-R-EV);
- організовує проведення переговорів із представниками Егмонтської групи про укладання угод на дво- та багатосторонній основі щодо обміну інформацією стосовно сумнівних операцій та фізичних і юридичних осіб, причетних до здійснення таких операцій;
- визначає перелік країн, що відносяться до офшорних зон;
- встановлює порядок визначення переліку країн (територій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, що здійснюють діяльність у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму;
- визначає порядок взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які не є банківськими установами у Держфінмоніторингу України;

- встановлює порядок реєстрації фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, а також подання Держфінмоніторингу України інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які не є банківськими установами.
- встановлює порядок взяття на облік інформації про фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу Держфінмоніторингом України.

Національний банк України:

- визначає порядок взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу, для банків у Держфінмоніторингу України;
- встановлює порядок реєстрації фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, а також подання Держфінмоніторингу України інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму для банків.

Кабінет Міністрів України разом з Національним банком України затверджує з урахуванням рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) Програму протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, на кожний наступний рік не пізніше 15 грудня, та забезпечує роз'яснення через засоби масової інформації державної політики щодо боротьби з відмиванням грошових коштів та іншого майна, одержаних злочинним шляхом.

Державна податкова служба України здійснює активну роботу щодо боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, виявлення фактів маскуванню незаконного походження доходів, їх дійсного характеру і джерел набуття, місцезнаходження і переміщення, використання, в тому числі для здійснення підприємницької, іншої господарської, інвестиційної, благодійної діяльності, розрахункових і кредитних операцій утворивши в установленому порядку департамент боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та забезпечує його укомплектування кадрами відповідної кваліфікації.

Міністерство внутрішніх справ України, Адміністрація Державної прикордонної служби України, Державна митна служба України, Служба безпеки України забезпечують міжвідомчу координацію діяльності підпорядкованих підрозділів у боротьбі з незаконною міграцією, торгівлею людьми, наркобізнесом та оперативне проведення розслідування у справах, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Державна служба фінансового моніторингу України, Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Державна служба зв'язку України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Держфінпослуг) у межах своїх повноважень зобов'язані:

- визначати та затверджувати критерії ризиків;
- здійснювати нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму за діяльністю відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зокрема шляхом проведення планових та позапланових перевірок, у тому числі виїзних;
- забезпечувати надання методологічної, методичної та іншої допомоги суб'єктам первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- здійснювати регулювання та нагляд з урахуванням політики, процедур та систем контролю, оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму з метою визначення відповідності заходів, що здійснюються

суб'єктами первинного фінансового моніторингу, та зменшення ризиків під час діяльності таких суб'єктів у цій сфері;

- вимагати від суб'єктів первинного фінансового моніторингу виконання вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а в разі виявлення порушень вимог законодавства вживати заходів, передбачених законом;
- проводити перевірку організації професійної підготовки працівників та керівників підрозділів, відповідальних за проведення фінансового моніторингу;
- забезпечувати зберігання інформації, що надійшла від суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу і правоохоронних органів;
- вживати відповідно до законодавства заходів щодо перевірки бездоганної ділової репутації осіб, які здійснюють управління та контроль суб'єктів первинного фінансового моніторингу;
- вживати відповідно до законодавства заходів для недопущення до управління суб'єктами первинного фінансового моніторингу, прямої чи опосередкованої істотної участі у таких суб'єктах осіб, які мають не погашену або не зняту в установленому законом порядку судимість за корисливі злочини або тероризм;
- у випадках, установлених законодавством, вживати заходів для недопущення формування статутних фондів відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу за рахунок коштів, джерела походження яких неможливо підтвердити;
- визначати і розробляти процедуру застосування відповідних запобіжних заходів щодо країн, які не виконують або неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму: посилена увага під час погодження створення в таких країнах філій, представництв чи дочірніх підприємств суб'єктів первинного фінансового моніторингу; попередження суб'єктів первинного фінансового моніторингу не фінансового сектору про те, що операції з фізичними або юридичними особами у відповідній країні можуть мати ризик відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму; обмеження ділових відносин або фінансових операцій з відповідною країною або особами в такій країні.

Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Державна служба зв'язку України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Держфінпослуг) зобов'язані:

- інформувати Держфінмоніторинг України з метою виконання покладених на нього завдань про виявлені порушення законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму суб'єктами первинного фінансового моніторингу та заходи, вжиті для їх усунення;
- щорічно, але не пізніше січня наступного року, надавати Держфінмоніторингу України узагальнену інформацію про дотримання суб'єктами первинного фінансового моніторингу, за якими вони здійснюють функції регулювання і нагляду, вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, у тому числі про виявлені порушення та заходи, вжиті для їх усунення;
- погоджувати із Держфінмоніторингом України проекти будь-яких нормативно-правових актів з питань, пов'язаних з виконанням вимог цього Закону;
- подавати Держфінмоніторингу України інформацію, зокрема документи, необхідні для виконання покладених на нього завдань (за винятком інформації про особисте життя громадян), у порядку, визначеному законодавством;
- використовувати інформацію Держфінмоніторингу України щодо ознак порушення суб'єктами первинного фінансового моніторингу вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму для встановлення наявності відповідних порушень.

Державна служба фінансового моніторингу України забезпечує виконання наступних завдань:

- збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму;
- встановлення принципів опрацювання одержаної від суб'єктів первинного фінансового моніторингу інформації про операції, що підлягають фінансовому моніторингу, та критерії аналізу таких операцій;
- забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- налагодження співпраці, взаємодії та інформаційного обміну з державними органами, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями в зазначеній сфері;
- забезпечення представництва України в установленому порядку в міжнародних організаціях з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Також Державна служба фінансового моніторингу України відповідно до покладених на неї завдань:

- вносить пропозиції щодо розроблення законодавчих актів, бере участь в установленому порядку у підготовці інших нормативно-правових актів з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- подає запити до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання щодо одержання інформації (у тому числі копій документів), необхідної для виконання покладених на нього завдань;
- співпрацює з органами виконавчої влади, іншими державними органами, задіяними в системі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- у разі наявності достатніх підстав вважати, що фінансова операція або сукупність пов'язаних між собою фінансових операцій можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, подає до правоохоронних органів, уповноважених приймати рішення згідно з кримінально-процесуальним законодавством, а також розвідувальних органів України для здійснення оперативно-розшукової діяльності відповідні узагальнені матеріали, додаткові узагальнені матеріали та одержує від них інформацію про хід їх розгляду;
- у разі наявності достатніх підстав підозрювати, що фінансова операція або клієнт пов'язані із вчиненням діяння, визначеного Кримінальним кодексом України, що не стосується легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, подає інформацію до відповідного правоохоронного або розвідувального органу України у вигляді узагальнених матеріалів;
- бере участь у міжнародному співробітництві з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- проводить аналіз методів та фінансових схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму;
- проводить узагальнення стану здійснення державними органами заходів щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму в державі;
- погоджує проекти нормативно-правових актів суб'єктів державного фінансового моніторингу з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також погоджує із суб'єктами державного фінансового моніторингу проекти своїх нормативно-правових актів щодо виконання відповідними суб'єктами первинного фінансового моніторингу законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- проводить аналіз ефективності заходів, функціонування системи фінансового моніторингу в державі на підставі інформації, наданої органами державної влади;

- отримує від суб'єктів первинного фінансового моніторингу (крім спеціально визначених) інформацію щодо відстеження (моніторингу) фінансових операцій клієнтів, операції яких стали об'єктом фінансового моніторингу;
- сприяє виявленню у фінансових операціях ознак використання доходів, одержаних злочинним шляхом;
- вимагає від суб'єктів первинного фінансового моніторингу дотримання вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, і в разі виявлення порушень законодавства вживає заходів, передбачених законами, а також повідомляє про це орган, що здійснює нагляд за таким суб'єктом первинного фінансового моніторингу;
- забезпечує здійснення державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму і забезпечує координацію діяльності державних органів у цій сфері;
- забезпечує відповідно до закону організацію та координацію роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів органів державної влади з питань фінансового моніторингу та працівників суб'єктів первинного фінансового моніторингу, відповідальних за проведення фінансового моніторингу, щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму на базі відповідного навчального закладу, віднесеного до сфери управління Держфінмоніторингу України;
- надає відповідно до законодавства суб'єктам державного фінансового моніторингу інформацію для підвищення ефективності здійснення нагляду за додержанням суб'єктами первинного фінансового моніторингу вимог законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму (обсяг та порядок надання такої інформації визначаються спільними нормативно-правовими актами Держфінмоніторингу України та відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу);
- повідомляє суб'єкта первинного фінансового моніторингу після надходження відповідної інформації від правоохоронних органів, уповноважених приймати рішення відповідно до кримінально-процесуального законодавства, про факт порушення кримінальної справи (або про факт закриття кримінальної справи в ході досудового слідства) за повідомленнями такого суб'єкта, що надійшло до Держфінмоніторингу України відповідно до вимог статей 15, 16 цього Закону, а також надає йому інформацію про прийняті судами рішення за такими кримінальними справами з одночасним повідомленням відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу (порядок такого повідомлення та інформування суб'єкта первинного фінансового моніторингу і суб'єкта державного фінансового моніторингу встановлюється Держфінмоніторингом України);
- надає роз'яснення щодо застосування прийнятих Держфінмоніторингом України органом нормативно-правових актів з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- бере участь за дорученням Кабінету Міністрів України у підготовці відповідних міжнародних договорів України;
- виконує інші функції, що випливають з покладених на нього завдань, та здійснює інші повноваження відповідно до закону.

А також Державна служба фінансового моніторингу України у межах Закону забезпечує ведення обліку:

- інформації про фінансові операції, що стали об'єктом фінансового моніторингу;
- узагальнених матеріалів та додаткових узагальнених матеріалів, наданих правоохоронним органам, а також прийнятих за результатами їх розгляду правоохоронними органами процесуальних рішень;
- інформації про результати досудового слідства та постановлені судові рішення у справах, у розслідуванні яких використовувалися (використовуються) надані узагальнені матеріали;
- інформації про конфісковані активи та активи, на які накладено арешт, у справах, у розслідуванні яких використовувалися (використовуються) надані узагальнені матеріали;
- надісланих і виконаних міжнародних запитів про співробітництво у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Повноваження державних органів щодо забезпечення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму розподіляються наступним чином:

- Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Державна служба зв'язку України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Держфінпослуг) здійснюють міжнародне співробітництво з відповідними державними органами іноземних держав щодо обміну досвідом та інформацією з питань регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму відповідно до міжнародних договорів України чи з власної ініціативи;
- Державна служба фінансового моніторингу України, Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Державна служба зв'язку України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Держфінпослуг) у межах своїх повноважень забезпечують співробітництво з Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) та іншими міжнародними організаціями, діяльність яких спрямована на забезпечення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- Державна служба фінансового моніторингу України відповідно до міжнародних договорів України за принципом взаємності чи з власної ініціативи здійснює міжнародне співробітництво з відповідними органами іноземних держав у частині обміну досвідом та інформацією, пов'язаною із запобіганням та протидією легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- Міністерство юстиції України забезпечує міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму щодо виконання судових рішень, які стосуються конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом;
- Генеральна прокуратура України забезпечує міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів та фінансуванню тероризму в частині вчинення процесуальних дій у межах розслідування кримінальних справ щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму.

Всі державні органи забезпечують відповідно до законодавства, доступ Держфінмоніторингу України до своїх інформаційних ресурсів для створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

3.5. Відповідальність осіб, причетних до відмивання коштів осіб, передбачена законодавством України

Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» передбачає наступне:

- ❖ угоди, спрямовані на легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, визнаються недійсними у встановленому законом порядку;
- ❖ за рішенням суду доходи, одержані злочинним шляхом, підлягають конфіскації в дохід держави або повертаються їх власнику, права чи законні інтереси якого були порушені, або відшкодовується їх вартість;
- ❖ юридичні особи, які здійснювали фінансові операції з легалізації (відмивання) доходів або фінансували тероризм, можуть бути ліквідовані за рішенням суду.

Стосовно відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, під якою статтею 209 Кримінального кодексу України розуміється вчинення фінансової операції чи укладення угоди з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховування чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних унаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, вказаною статтею Кримінального кодексу України передбачено покарання позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років з конфіскацією коштів або іншого майна, одержаних злочинним шляхом, та з конфіскацією майна.

Вказані дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією коштів або іншого майна, одержаних злочинним шляхом, та з конфіскацією майна, а легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, визнається вчиненою у великому розмірі, якщо предметом злочину були кошти або інше майно на суму, що перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вказані дії, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією коштів або іншого майна, одержаних злочинним шляхом, та з конфіскацією майна, при цьому, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, визнається вчиненою в особливо великому розмірі, якщо предметом злочину були кошти або інше майно на суму, що перевищує вісімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Визнаючи діяння, вчинене після 1 січня 2004 р., таким, яке тягне кримінальну або адміністративну відповідальність, та кваліфікуючи його, у разі, коли настання відповідальності чи кваліфікація обумовлені певною кількістю неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, суд виходить з того, що сума такого мінімуму дорівнює розміру податкової соціальної пільги (з 01.01.2011 розмір податкової соціальної пільги визначається відповідно до ст. 169 Податкового Кодексу України).

Необхідно зазначити, що суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, відповідно до цієї статті є діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі (за винятком діянь, передбачених статтями 207, 212 і 212¹ Кримінального кодексу України), або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за Кримінальним кодексом України та внаслідок вчинення якого незаконно одержані доходи.

Звертаємо увагу на те, що обов'язковою умовою, за якої настає відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, передбачена статтею 209 Кримінального кодексу України, є одержання таких доходів у наслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння (далі - предикатне діяння).

Кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом не виключена й у тих випадках, коли особа, котра вчинила предикатне діяння, була звільнена від кримінальної відповідальності в установленому законом порядку (у зв'язку із закінченням строків давності, застосуванням амністії тощо) або не притягувалася до такої відповідальності (наприклад, у зв'язку зі смертю), а одержані внаслідок зазначеного діяння кошти або інше майно стали предметом легалізації.

Кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом настає у разі вчинення хоча б однієї з таких дій, що передували легалізації (відмиванню) доходів:

- 1) фінансової операції з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння чи укладення угоди щодо них;
- 2) дій, спрямованих на приховування чи маскуванню:
  - а) незаконного походження таких коштів або іншого майна;
  - б) володіння ними;
  - в) прав на такі кошти або майно;
  - г) джерела їх походження;
  - д) місцезнаходження;
  - е) переміщення;
- 3) набуття, володіння або використання таких коштів чи іншого майна.

Відповідальність за зазначені дії настає лише у разі, коли кошти або інше майно, що є предметом легалізації, були одержані внаслідок вчинення предикатного діяння і ці дії були вчинені умисно з метою надання правомірного вигляду володінню, використанню, розпорядженню такими коштами або майном, їх набуттю чи для приховування джерел їх походження.

Відзначимо, що місце одержання коштів або іншого майна внаслідок вчинення предикатного діяння (злочину), а також здійснення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (на території України чи за її межами) значення не має, оскільки вони можуть бути легалізовані як в Україні, так і за кордоном.

Під доходами, слід розуміти будь-яку економічну вигоду, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, яка може складатися з матеріальної власності чи власності, що виражена в правах, а також включати рухоме чи нерухоме майно та документи, які підтверджують право на таку власність або частку в ній.

Під вчиненням фінансової операції з доходами, одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння слід розуміти вчинення будь-яких дій щодо коштів, майна, майнових і немайнових прав, здійснених за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів настає й у тих випадках, коли винна особа вчиняє лише одну фінансову операцію з одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння доходами чи укладає хоча б одну угоду щодо них.

Укладення угоди щодо доходів, одержаних внаслідок вчинення предикатного діяння, це вчинення щодо них будь-яких правочинів, тобто дій, спрямованих на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ст. 202 Цивільного кодексу України), у визначеному Цивільним кодексом України порядку незалежно від їх виду - як дво- або багатосторонніх (які іменуються договорами), так і односторонніх.

Не можуть визнаватися предикатними діяннями злочини, відповідальність за які передбачена статтями 207 і 212, 212¹ Кримінального кодексу України, незалежно від того, за якою частиною цих статей вони кваліфіковані та яке покарання встановлено за їх вчинення.

Використання доходів, одержаних у наслідок вчинення предикатного діяння, при здійсненні незаконної (у тому числі злочинної) діяльності не утворює складу злочину, передбаченого статтею 209 Кримінального кодексу України, оскільки в цьому разі їм не надається легального статусу. Виняток становить використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, відповідальність за яке передбачена статтею 306 Кримінального кодексу України.

Не можуть вважатись одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння доходи, якими особа не заволоділа (які не отримала) шляхом вчинення злочину, а які вона незаконно утримала, приховала, не передала державі за наявності обов'язку це зробити, а саме: кошти, не сплачені як податки, збори, інші обов'язкові платежі; не повернена чи прихована виручка в іноземній валюті від реалізації на експорт товарів (робіт, послуг) або приховані товари чи інші матеріальні цінності, отримані від такої виручки, оскільки в подібних випадках має місце не одержання коштів та іншого майна злочинним шляхом, а незаконне (злочинне) розпорядження ними (якщо право власності на них особа набула законно).

Не повинні визнаватися предметом легалізації також контрабандно ввезені в Україну товари та інші предмети, якщо вони були одержані (здобуті) за межами України не злочинним шляхом, а придбані законно, а також кошти, одержані не внаслідок вчинення предикатного діяння, а в результаті проведення фінансових операцій з використанням банківських рахунків підприємств, які мають ознаки фіктивності.

Не є предметом легалізації також кошти або інше майно, одержані внаслідок здійснення службовою особою без письмового узгодження з податковим органом операцій з активами, що перебувають у податковій заставі і в подальшому використовуються суб'єктом господарювання - юридичною особою при здійсненні господарської діяльності, оскільки такі активи мають легальне походження.

Не є предметом легалізації кошти (незалежно від їх розміру), одержані як субсидії, субвенції, дотації чи кредити внаслідок надання неправдивої інформації суб'єктами кредиторам, хоча з такими коштами надалі і вчинюються діяння, перелічені у статті 209 Кримінального кодексу України, оскільки ці кошти одержуються офіційно (легально).

Притягнення особи до кримінальної відповідальності за статтею 209 Кримінального кодексу України можливе як за умови, що факт одержання нею доходів внаслідок вчинення предикатного діяння встановлено судом у відповідних процесуальних документах (вироку чи постанові, ухвалах про звільнення від кримінальної відповідальності, про закриття справи з nereабілітуючих підстав тощо), так і в разі, коли вона не притягувалася до кримінальної відповідальності за предикатне діяння. В останньому випадку особа одночасно притягується до кримінальної відповідальності за предикатний злочин та за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних унаслідок його вчинення, тобто за сукупністю цих злочинів, оскільки вона усвідомлює, що вчиняє легалізацію таких доходів.

Для застосування покарання, передбаченого статтею 209 Кримінального кодексу України, необхідно встановити, що особа вчинила одну з дій з доходами, одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння, з метою надання правомірного вигляду володінню, розпорядженню ними, їх використанню, набуттю або приховуванню чи маскуванню їх незаконного походження чи володіння ними, прав на них, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення або ж вчинила щодо них фінансову операцію чи уклала угоду.

При вирішенні питання про наявність ознак цього складу злочину в діях особи, яка не вчиняла предикатного діяння, судам необхідно з'ясувати, чи є у справі докази на підтвердження того, що особа, котра вчинила одну з дій, зазначених у частині 1 статті 209 Кримінального кодексу України, усвідомлювала, що доходи одержані іншими особами злочинним шляхом.

Чинним законодавством не визначено мінімального розміру коштів чи вартості іншого майна, майнових чи немайнових прав як предмета легалізації, який дає підстави для притягнення до кримінальної відповідальності за статтею 209 Кримінального кодексу України. Тому передусім враховується розмір доходів, одержаних злочинним шляхом.

Злочин, відповідальність за який передбачена статтею 209 Кримінального кодексу України, вважається закінченим з моменту вчинення будь-якої із зазначених у цій статті дій, спрямованих на надання правомірного вигляду володінню, користуванню, розпорядженню, набуттю таких коштів чи

іншого майна або на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а також вчинення з ними фінансової операції чи укладення щодо них угоди.

Суб'єктом злочину, склад якого передбачено статтею 209 Кримінального кодексу України, може бути фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а стосовно вчинення тих чи інших правочинів, ще й набула повної дієздатності у випадках та порядку, передбачених законом, і не була обмежена у дієздатності або не позбавлена її судом.

Суб'єктом злочину при його вчиненні у формі будь-якої з дій, визначених статтею 209 Кримінального кодексу України, може бути лише особа, котра не вчиняла предикатного діяння, за умови, що вона усвідомлювала факт одержання доходів іншими особами злочинним шляхом. Особа, яка вчинила таке діяння, відповідає лише за вчинення фінансової операції з доходами чи укладення щодо них угоди, а також за вчинення дій, спрямованих на приховування чи маскуванню незаконного походження таких доходів чи володіння ними, прав на них, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а за використання таких доходів - лише в разі, коли воно полягало у вчиненні фінансової операції чи укладенні угоди.

Суб'єктом злочину, склад якого передбачено статтею 209 Кримінального кодексу України, є як особа, яка одержала доходи злочинним шляхом, так і та, котра заздалегідь пообіцяла вчинити передбачені цією статтею дії для легалізації доходів, одержаних внаслідок вчинення предикатного діяння.

За ознакою вчинення цього злочину за попередньою змовою групою осіб має кваліфікуватися діяння, коли в ньому брали участь як співвиконавці дві чи більше особи, котрі до вчинення діяння домовилися легалізувати (відмити) доходи, одержані внаслідок вчинення предикатного діяння. Для наявності цієї кваліфікуючої ознаки не обов'язково, щоб усі особи вчинювали одні й ті самі (тотожні) дії, передбачені статтею 209 Кримінального кодексу України. Зазначена ознака буде наявна й у тому разі, коли одна особа вчиняє будь-які з альтернативних дій, передбачених частиною 1 статті 209 Кримінального кодексу України, а друга - інші.

Дії осіб, які взяли участь у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, як організатори, підбурювачі або пособники, якщо вони не є одночасно співвиконавцями цього злочину, належить кваліфікувати за відповідними частинами статей 27 і 209 Кримінального кодексу України.

Література

1. Указ Президента України від 22.06.2000 № 813/2000 «Про додаткові заходи щодо посилення боротьби з приховуванням неоподаткованих доходів, а також відмиванням доходів, одержаних незаконним шляхом» (зі змінами та доповненнями).
2. Указ Президента України від 20.03.2001 № 183/2001 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25.01.2001 «Про заходи щодо детінізації економіки» (зі змінами та доповненнями).
3. Указ Президента України від 19.08.2001 № 532/2001 «Про додаткові заходи щодо боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом» (зі змінами та доповненнями).
4. Указ Президента України від 10.12.2001 № 1199/2001 «Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» (зі змінами та доповненнями).
5. Указ Президента України від 22.08.2003 № 740/2003 «Про заходи щодо розвитку системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму» (зі змінами та доповненнями).
6. Указ Президента України від 13.04.2011 № 466/2011 «Про Положення про Державну службу фінансового моніторингу України».
7. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями).

8. Закон України від 28.11.2002 № 249-IV «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» (зі змінами та доповненнями).
9. Закон України від 15.05.2009 № 1334-VI «Про заборону грального бізнесу в Україні» (зі змінами та доповненнями).
10. Закон України від 18.05.2010 № 2258-VI «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».
11. Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації».
12. Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції».
13. Закон України від 21.04.2011 № 3267-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».
14. Закон України від 22.04.2011 № 3306-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо інсайдерської інформації».
15. Закон України від 19.05.2011 № 3383-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні».
16. Закон України від 07.07.2011 № 3610-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання природних монополій, у сфері зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг».
17. Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 28.08.2001 № 1124 «Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)» (зі змінами та доповненнями).
18. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 100 «Про затвердження Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України» (зі змінами та доповненнями).
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.01.2010 № 25 «Про утворення Ради з питань дослідження методів та тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванні тероризму» (зі змінами та доповненнями).
20. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 № 190-р «Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму на період до 2015 року».
21. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.05.2004 № 9 «Про деякі питання застосування судами України адміністративного та кримінального законодавства у зв'язку з набранням чинності Законом України від 22 травня 2003 р. «Про податок з доходів фізичних осіб» (зі змінами та доповненнями).
22. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.04.2005 № 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» (зі змінами та доповненнями).